

APOŠTOLSKÝ LIST PAPEŽE BENEDIKTA XVI. „*MOTU PROPRIO*” O CHARITATIVNÍ SLUŽBĚ

Úvod

„Niterná povaha církve [Intima Ecclesiae natura] se vyjadřuje v trojí službě: zvěstování Božího slova (*kérygma – martyria*), slavení svátostí (*leitúrgia*), služba lásky – *caritas (diakonia)*. Jedná se o služby, které jsou spolu úzce propojeny a které od sebe nelze oddělovat“ (*Deus Caritas est*, č. 25).

Také charitativní služba představuje konstitutivní dimenzi církevního poslání a je nepominutelným výrazem samotné její podstaty (srov. *tamtéž*); všichni věřící mají právo a povinnost osobně se nasazovat, aby žili nové přikázání, které nám Kristus zanechal (srov. Jan 15, 12), a nabízet současnému člověku nejen materiální pomoc, ale i posilu a péči o duši (srov. enc. *Deus caritas est*, č. 28). K vykonávání *diakonie* – služby – charity je církev povolána i na své komunitní úrovni – od malých místních společenství, přes místní církve až po církev všeobecnou. Proto je zapotřebí také „organizace jakožto předpokladu uspořádané komunitní služby“ (srov. *tamtéž*, č. 20); organizace mající též institucionální charakter.

Pokud jde o *diakonii* charity, v encyklice *Deus caritas est* jsem naznačil, že „episkopální struktura církve ... odpovídá skutečnost, že v partikulárních církvích nesou prvotní odpovědnost biskupové jakožto nástupci apoštolů za to, aby se charitativní služba uskutečňovala“ (č. 32), a poznamenal jsem, že „*Kodex kanonického práva* v kánonech, které se týkají biskupské služby, výslovně nepojednává o charitě jako o specifické oblasti biskupova působení“ (*tamtéž*). I když „*Direktář pro pastorační službu biskupů*“ konkrétněji prohlubuje závazek charity jako úlohu, která je církvi niterně vlastní a která přísluší biskupovi v jeho diecézi“ (*tamtéž*), přetrvává potřeba vyplnit zmíněnou normativní mezeru tak, aby se vhodným kanonickým uspořádáním vyjádřila podstatnost charitativní služby v církvi a její konstitutivní vztah s biskupskou službou a pojednalo se o právních aspektech, které taková služba v církvi obnáší, zvláště pokud je vykonávána organizovaným způsobem a s výslovnou podporou pastýřů.

V takovéto perspektivě tedy zamýšlím předkládaným *motu proprio* poskytnout účelný normativní rámec, který by posloužil ve všeobecných rysech lépe uspořádat různé formy organizované charitativní služby v církvi, těsně spojené se služebnou povahou církve a s biskupským úřadem.

Je důležité mít na paměti, že „praktické jednání je nedostatečné, pokud se v něm nestává viditelnou láska k člověku, láska, která se napájí ze setkání s Kristem“ (*tamtéž*, č. 34). Při charitativní činnosti se tedy mnohé katolické organizace nemají omezovat na pouhé shromažďování a rozdělování fondů, ale vždy mají věnovat zvláštní pozornost člověku v nouzi a rovněž vykonávat v křesťanském společenství cennou pedagogickou funkci tím, že prosazují výchovu ke sdílení, k úctě a k lásce podle logiky Kristova evangelia. Charitativní činnost církve se má na všech úrovních vyhýbat riziku, že se rozmělní do organizace obecné dobročinnosti a stane se její prostou obdobou (srov. *tamtéž*, č. 31)

Organizované iniciativy, které jsou v sektoru charity na různých místech zakládány věřícími, se od sebe velmi liší a vyžadují řádné vedení. Na úrovni farní, diecézní, národní i mezinárodní se zvláště rozvinula činnost instituce „*Caritas*“, jež je podporovaná církevní

hierarchií a oprávněně si získala ocenění a důvěru věřících i mnoha dalších lidí na celém světě, a to díky velkorysému a účinnému svědectví víry, jakož i konkrétností při řešení potřeb lidí v nouzi. Vedle této rozsáhlé iniciativy, kterou oficiálně podporuje církevní autorita, vznikly na různých místech i mnohé další, jež se zrodily ze svobodného nasazení věřících; různými formami přispívají svým úsilím ke konkrétnímu svědectví o lásce k nuzným. Oba druhy iniciativ se liší svým vznikem i právním režimem, i když vyjadřují stejnou citlivost a touhu odpovídat na tutéž výzvu.

Církev jakožto instituce se nemůže považovat organizované iniciativy, zakládané pokřtěnými jako svobodný výraz jejich starostlivosti o lidi a národy v nouzi, za cizorodý prvek. Pastýři je proto přijímají jako projev účasti všech věřících na poslání církve a respektují jejich charakteristiku i autonomii jejich řízení, neboť to vše podle povahy každé z nich náleží ke svobodě pokřtěných.

Vedle nich církevní autorita zřídila z vlastní iniciativy specifická díla, jejichž prostřednictvím institučně usměrňuje iniciativy věřících pomocí vhodných právních a operativních prostředků umožňujících efektivněji odpovědět na konkrétní potřeby.

Je však třeba zajistit, že zmíněné aktivity iniciované samotnou hierarchií nebo výslovně podporované autoritou pastýřů budou řízeny v souladu s požadavky církevní nauky i se záměry věřících a že budou respektovány legitimní normy stanovené občanskou autoritou. Tváří v tvář těmto požadavkům se ukázalo potřebné stanovit v církevním právu některé zásadní normy, vycházející ze všeobecných principů kanonické disciplíny, které by v této oblasti výslovně určovaly právní zodpovědnost různých zainteresovaných subjektů, a speciálně to, co přísluší diecéznímu biskupovi z jeho postavení autority i koordinátora. Zmíněné normy však musely být koncipovány natolik široce, aby obsáhly značnou rozmanitost katolicky inspirovaných institucí působících v této oblasti, a to jak těch, které se zrodily z impulsu samotné hierarchie, nebo těch, které vznikly z přímé iniciativy věřících a byly uznány a podpořeny místními pastýři. I když bylo nutno stanovit v tomto směru normy, bylo též třeba mít na paměti to, co vyžaduje spravedlnost a zodpovědnost, kterou pastýři přijímají vůči věřícím, a přitom respektovat legitimní autonomii jednotlivých institucí.

Dispozitivní část

A proto na návrh kardinála předsedy Papežské rady „*Cor Unum*“ a po vyžádání dobrozdání Papežské rady pro legislativní texty stanovují a nařizují:

Čl. 1

§ 1. Věřící mají právo se sdružovat a zakládat organizace, které uskutečňují specifické charitativní služby, především ve prospěch chudých a trpících. Pokud tyto organizace budou napojeny na charitativní službu církevních pastýřů a/nebo pokud mají v úmyslu využívat pro tento cíl příspěvků věřících, musí své stanovy předložit ke schválení příslušné církevní autoritě a dodržovat následující normy.

§ 2. Za stejných podmínek mají věřící rovněž právo zakládat nadace pro financování konkrétních charitativních iniciativ podle ustanovení kán. 1303 CIC a 1047 CCEO. Pokud nadace tohoto typu odpovídá charakteristikám uvedeným v § 1, budou taktéž *congrua congruis referendo* dodržovány dispozice těchto norem.

§ 3. Kromě dodržování kanonické legislativy jsou kolektivní charitativní iniciativy, o nichž pojednává toto *motu proprio*, povinny při výkonu své činnosti dodržovat i katolické principy a nemohou přijímat jakékoli závazky, které by dodržování katolických principů něčím podmiňovaly.

§ 4. Organizace a nadace s charitativními cíli zakládané instituty zasvěceného života a společnostmi apoštolského života jsou povinny dodržovat tyto normy a musí se v nich také dodržet ustanovení kán. 312 § 2 CIC a 575 § 2 CCEO.

Čl. 2

§ 1. Ve stanovách každé charitativní organizace, na niž se vztahuje předcházející článek, kromě institucionálních funkcí a řídicích struktur v souladu s kán. 95 § 1 CIC musí být uvedeny i principy, jimiž je iniciativa inspirována, a cíle, k nimž směřuje, způsob, jakým jsou spravovány fondy, profil pracovníků, jakož i zprávy a informace, které mají být předkládány příslušné církevní autoritě.

§ 2. Charitativní organizace může používat označení „katolická“ pouze s písemným souhlasem příslušné autority, jak to stanoví kán. 300 CIC.

§ 3. Organizace s charitativními cíli zřizované věřícími mohou mít svého církevního asistenta jmenovaného způsobem určeným ve stanovách, v souladu s ustanovením kán. 324 § 2 a 317 CIC.

§ 4. Církevní autorita má zároveň mít na paměti povinnost upravit výkon práv věřících podle kán. 223 § 2 CIC a 26 § 3 CCEO, aby se u charitativních služeb zabránilo množení iniciativ na úkor účinnosti a efektivnosti vzhledem ke stanoveným cílům.

Čl. 3

§ 1. Příslušnou autoritou se pro účely předcházejících článků rozumí ta, která je podle příslušných úrovní stanovena v kán. 312 CIC a 575 CCEO.

§ 2. Pokud se nejedná o organizace schválené na národní úrovni, i když tyto působí v různých diecézích, zodpovědnou autoritou se rozumí diecézní biskup místa, kde má instituce své hlavní sídlo. Organizace má v každém případě povinnost informovat biskupy dalších diecézí, kde působí, a respektovat jejich usměrnění týkající se aktivit různých charitativních institucí přítomných v diecézi.

Čl. 4

§ 1. Diecézní biskup (srov. kán. 134 § 3 CIC a 987 CCEO) vykonává svou pastýřskou péči o charitativní službu v jemu svěcené místní církvi jakožto pastýř, moderátor a první zodpovědný za tuto službu.

§ 2. Diecézní biskup ve své místní církvi pomáhá zakládat a podporuje iniciativy a činnosti sloužící bližnímu a stimuluje u věřících horlivost k činné lásce jakožto výrazu křesťanského života a účasti na poslání církve, jak uvádějí kán. 215 a 222 CIC a 18 a 25 CCEO.

§ 3. Diecéznímu biskupovi přísluší dohled nad tím, aby se při činnosti a správě těchto organizací vždy dodržovaly normy všeobecného i partikulárního církevního práva, jakož i vůle věřících, kteří věnovali své dary nebo zanechali svůj odkaz pro tyto specifické cíle (srov. kán. 1300 CIC a 1044 CCEO).

Čl. 5

Diecézní biskup má církvi garantovat právo k výkonu charitativní služby a má dbát na to, aby věřící a instituce podřízené jeho dohledu dodržovaly legitimní občanské zákony platné v této materii.

Čl. 6

Jak upravují kán. 394 § 1 CIC a 203 § 1 CCEO, úkolem diecézního biskupa je koordinovat na svém území různá díla charitativní služby, ať už ta, která zakládá samotná hierarchie, nebo ta, která odpovídají na iniciativu věřících, při zachování autonomie, jež jim přísluší podle vlastních stanov. Zvláště dbá na to, aby jejich aktivity udržovaly živého evangelního ducha.

Čl. 7

§ 1. Instituce, o nichž pojednává čl. 1 § 1, jsou povinny vybírat své pracovníky mezi osobami, které sdílejí nebo aspoň respektují katolickou identitu této služby.

§ 2. Pro zajištění vydávání evangelního svědectví při charitativní službě dbá diecézní biskup o to, aby pracovníci v pastorační službě církevní charity dávali vedle své patřičné profesní odbornosti také příklad křesťanského života a svědčili o své formaci srdce, která projevuje víru charitativním dílem. Proto se musí postarat o jejich formace i v oblasti teologické a pastorační, a to specifickými programy konzultovanými s vedoucími různých organizací a vhodnými nabídkami pro duchovní život.

Čl. 8

Tam, kde si to vyžaduje počet a různorodost iniciativ, ustanoví diecézní biskup v jemu svěřené církvi úřad, který jeho jménem charitativní službu usměrňuje a koordinuje.

Čl. 9

§ 1. V každé farnosti svého území napomáhá biskup založení služby farní „*Caritas*“ nebo její obdoby, která v rámci celého společenství přispívá i k pedagogické činnosti s cílem výchovy k duchu sdílení a autentické lásky. Pokud se to ukáže jako vhodné, může být taková služba založena společně pro různé farnosti téhož teritoria.

§ 2. Biskupovi a příslušnému faráři náleží, aby zajistil, že v rámci farnosti budou společně s „*Caritas*“ moci koexistovat a rozvíjet se i jiné charitativní iniciativy pod všeobecnou koordinací faráře, přičemž se však bere v úvahu to, co stanovuje čl. 2 § 4.

§ 3. Povinností biskupa a příslušných farářů je zamezit, aby v této věci byli věřící uváděni v omyl nebo nedorozumění, a proto musí zabránit tomu, aby prostřednictvím farních nebo diecézních struktur byly propagovány iniciativy, které se sice prezentují svými charitativními cíli, ale předkládají volby a metody protikladné církevní nauce.

Čl. 10

§ 1. Biskupovi přísluší dohled nad církevním majetkem charitativních organizací podřízených jeho autoritě.

§ 2. Povinností diecézního biskupa je zajistit, aby výnosy sbírek konaných podle kán. 1265 a 1266 CIC a kán. 1014 a 1015 CCEO byly určeny k cílům, pro něž byly sbírány (kán. 1267 CIC, 1016 CCEO).

§ 3. Diecézní biskup zvláště musí bránit tomu, aby jemu podřízené charitativní organizace byly financovány firmami nebo institucemi, které sledují cíle protikladné církevní nauce. Pro zabránění pohoršení věřících musí diecézní biskup stejně tak bránit charitativním organizacím, aby přijímaly příspěvky na takové iniciativy, jejichž cíle nebo prostředky k jejich dosažení neodpovídají církevní nauce.

§ 4. Biskup zvláště dbá na to, aby správa jemu podřízených iniciativ byla svědectvím o křesťanské střidmosti. Za tím účelem bude dohlížet, aby mzdy a náklady na správu sice odpovídaly požadavkům spravedlnosti a potřebným profesním zařazením, ale byly náležitě úměrné obdobným nákladům v jeho diecézní kurii.

§ 5. Aby církevní autorita, o níž pojednává čl. 3 § 1, mohla vykonávat svou povinnost dohledu, organizace zmíněné v čl. 1 § 1 jsou povinny předkládat příslušnému ordináři roční vyúčtování způsobem, jaký stanoví sám ordinář.

Čl. 11

V případě potřeby je diecézní biskup povinen zveřejnit pro své věřící skutečnost, že činnost určité charitativní organizace již neodpovídá církevní nauce; proto jí zakáže používat jméno „katolická“ a přijme opatření týkající se vyvolané osobní zodpovědnosti.

Čl. 12

§ 1. Diecézní biskup má podporovat národní a mezinárodní činnost organizací charitativní služby podřízených jeho péči a zvláště pak spolupráci s chudšími církevními okrsky, analogicky podle ustanovení kán. 1274 § 3 CIC a 1021 § 3 CCEO.

§ 2. Podle časových a místních okolností a v souladu s právními normami může být pastorační péče o charitativní díla naplňována ve spolupráci různých sousedících biskupů pro více církví společně. Pokud by se jednalo o mezinárodní spolupráci, má být předem konzultováno zodpovědné dikastérium Svatého stolce. Pro charitativní iniciativy na národní úrovni je rovněž třeba, aby biskup konzultoval příslušný úřad biskupské konference.

Čl. 13

Vždy zůstává nedotčené právo místní církevní autority dávat své svolení pro iniciativy katolických organizací, které se mají vykonávat v okruhu patřícím do jeho kompetence při respektování kanonických normativů a vlastní identity jednotlivých organizací. Jeho pastýřskou povinností je dohlížet na to, aby se aktivity uskutečňované v jeho diecézi rozvíjely v souladu s církevní disciplínou. V případě jejího nedodržování je zakáže anebo eventuálně přijme potřebná opatření.

Čl. 14

Kde je to vhodné, má biskup prosazovat iniciativy charitativní služby ve spolupráci s jinými církvemi a církevními společenstvími při zachování specifik, která jsou vlastní každé z nich.

Čl. 15

§ 1. Úlohou Papežské rady „*Cor Unum*“ je prosazovat dodržování této normativy a dbát na to, aby byla dodržována na všech úrovních. Nedotčena zůstává kompetence Papežské rady pro laiky ve věci sdružení věřících, jak stanoví čl. 133 apoštolské konstituce *Pastor Bonus*, i kompetence náležející sekci Státního sekretariátu pro vztahy se státy a zachovávají se i všeobecné kompetence dalších dikastérií a orgánů Římské kurie. Papežská rada „*Cor Unum*“ dbá zvláště na to, aby se charitativní služba katolických institucí v mezinárodní oblasti vždy rozvíjela ve společenství s příslušnými místními církvemi.

§ 2. Papežské radě „*Cor Unum*“ rovněž přísluší kanonické zřizování organizací charitativní služby na mezinárodní úrovni a následně na to přejímá i právně odpovídající úlohy disciplinární a podpůrné.

Nařizuji, aby vše, co jsem tímto apoštolským listem vydaným ve formě *motu proprio* rozhodl, se zachovávalo ve všech jeho částech, přičemž všechna ustanovení, která jsou s tím v rozporu, a to i ustanovení hodná zvláštní zmínky, ztrácejí platnost, a stanovuji, aby toto *motu proprio* bylo promulgováno zveřejněním v deníku „L'Osservatore Romano“ s účinností ode dne 10. prosince 2012.

Dáno v Římě u sv. Petra, 11. listopadu 2012, v osmém roce pontifikátu.

Benedictus PP XVI